

This week's shiur is in honor of the forthcoming wedding of
Ilana Leah Goldman & Shalom Yaakov Guyer

שמות פרק י'

(יג) ויאמר משה אל העם אל תיראו התניצבו וראו את ישועת יקנוק אשר יעשה לכם היום כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תסיפו לראותם עוד עד עולם: (יד) יקנוק ילחם לכם ואתם תחרישו: פ (טו) ויאמר יקנוק אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו: (טז) ואתה הרים את מטו ונתה את ידך על הים ויבקעו ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה: (יז) ונאני הנני מחזק את לב מצרים ויבאו אחריהם ואכבדה בפרעה ובכל חילו ברכבו ובפרשיו: (יח) ונדעו מצרים כי אני יקנוק בהכבדי בפרעה ברכבו ובפרשיו: (יט) ויסע מלאך האלהים והלך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם: (כ) ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי הענן והחשך ויגאר את הלילה ולא קרב זה אל זה כל הלילה: (כא) ויט משה את ידו על הים וילך יקנוק את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים: (כב) ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חמה מימינם ומשמאלם: (כג) וירדפו מצרים ויבאו אחריהם כל סוס פרעה רכבו ופרשיו אל תוך הים: (כד) ויהי באשמורת הבקר וישקף יקנוק אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן ויהם את מחנה מצרים: (כה) ויסר את אפן מרכבתיו וינהגו בכבדת ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל כי יקנוק נלחם להם במצרים: פ (כו) ויאמר יקנוק אל משה נטה את ידך על הים וישבו המים על מצרים על רכבו ועל פרשיו: (כז) ויט משה את ידו על הים וישב הים לפניו בקר לאיתנו ומצרים נסים לקראתו וינער יקנוק את מצרים בתוך הים: (כח) וישבו המים ויכסו את הרקב ואת הפרשים לכל חיל פרעה הבאים אחריהם בים לא נשאר בהם עד אחד: (כט) ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים והמים להם חמה מימינם ומשמאלם: (ל) וישע יקנוק ביום ההוא את ישראל מיד מצרים וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים: (לא) וירא ישראל את היד הגדלה אשר עשה יקנוק במצרים ויראו העם את יקנוק ויאמינו ביקנוק ובמשה עבדו:

הש"י

(יג) כי אשר ראיתם את מצרים וגו' - מה שראיתם אותם אינו אלא היום, היום הוא שראיתם אותם ולא תוסיפו עוד: (יד) ה' ילחם לכם - בשבילכם. וכן (פסוק כה) כי ה' נלחם להם, וכן (איוב יג ח) אם לאל תריבון, וכן (בראשית כד ז) ואשר דבר לי וכן (שופטים ו לא) האתם תריבון לבעל: (טו) מה תצעק אלי - למדנו שהיה משה עומד ומתפלל, אמר לו הקב"ה לא עת עתה להאריך בתפלה שישראל נתונין בצרה. דבר אחר מה תצעק אלי עלי הדבר תלוי ולא עליך, כמו שנאמר להלן (ישעיה מה יא) על בני ועל פועל ידי תצוני: **דבר אל בני ישראל ויסעו** - אין להם אלא ליסע שאין הים עומד בפניהם, כדאי זכות אבותיהם והם והאמונה שהאמינו בי ויצאו, לקרוע להם הים: (יט) **וילך מאחריהם** - להבדיל בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל, ולקבל חצים ובליסטראות של מצרים. בכל מקום הוא אומר מלאך ה', וכאן מלאך האלהים, אין אלהים בכל מקום אלא דין, מלמד שהיו ישראל נתונין בדין באותה שעה אם להנצל אם להאבד עם מצרים: **ויסע עמוד הענן** - כשחשיכה והשלים עמוד הענן את המחנה לעמוד האש, לא נסתלק הענן כמו שהיה רגיל להסתלק ערבית לגמרי, אלא נסע והלך לו מאחריהם להחשיך למצרים: (כ) **ויבא בין מחנה מצרים** - משל למהלך בדרך ובנו מהלך לפניו. באו לסטים לשבותו, נטלו מלפניו ונתנו לאחוריו, באו זאבים מאחוריו, נתנו לפניו, באו לסטים לפניו וזאבים מאחוריו, נתנו על זרועו ונלחם בהם, כך (הושע יא ג) ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותיו: **ויהי הענן והחשך** - למצרים: **ויאר** - עמוד האש את הלילה לישראל, והולך לפניהם כדרכו ללכת כל הלילה, והחשך של ערפל לצד מצרים: **ולא קרב זה אל זה** - מחנה אל מחנה: (כא) **ברוח קדים עזה** - ברוח קדים שהיא עזה שברוחות, היא הרוח שהקב"ה נפרע בה מן הרשעים, שנאמר (ירמיה יח יז) ברוח קדים אפיצם, (הושע יג טו) יבא קדים רוח ה', (יחזקאל כז כו) רוח הקדים שברך בלב ימים, (ישעיה כז ח) הגה ברוחו הקשה ביום קדים: **ויבקעו המים** - כל מים שבעולם: (כג) **כל סוס פרעה** - וכי סוס אחד היה אלא מגיד שאין כולם חשובין לפני המקום אלא כסוס אחד: (כד) **באשמורת הבקר** - שלשת חלקי הלילה קרויין אשמורות, ואותה שלפני הבקר קורא אשמורת הבקר. ואומר אני לפי שהלילה חלוק למשמרות שיר של מלאכי השרת, כת אחר כת לשלשה חלקים, לכך קרוי אשמורת, וזהו שתרגם אונקלוס במטרת:

וישקף - ויבט, כלומר פנה אליהם להשחיתם, ותרגומו ואסתכי, אף הוא לשון הבטה, כמו (במדבר כג יד) שדה צופים - חקל סכותא: **בעמוד אש וענן** - עמוד ענן יורד ועושה אותו כטיט ועמוד אש מרתיו, וטלפי סוסייהם משתמטות: **ויהם** - לשון מהומה, אישטורדישוין בלעז [מבוכה] ערבבם, נטל סגניות שלהם. ושנינו בפרקי רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי כל מקום שנאמר בו מהומה, הרעמת קול הוא, וזה אב לכולן (שמואל א' ז ו) וירעם ה' בקול גדול וגוי' על פלשתים ויהומם: (כה) **ויסר את אפן מרכבתיו** - מכח האש נשרפו הגלגלים והמרכבות נגררות, והיושבים בהם נעים ואיבריהן מתפרקין: **וינהגו בכבדות** - בהנהגה שהיא כבדה וקשה להם, במדה שמדדו (שמות ט לד) ויכבד לבו הוא ועבדיו, אף כאן וינהגו בכבדות: **נלחם להם במצרים** - במצריים. דבר אחר במצרים, בארץ מצרים, שכשם שאלו לוקים על הים, כך לוקים אותם שנשארו במצרים: (כו) **וישבו המים** - שזקופים ועומדים כחומה, ישובו למקומם ויכסו על מצרים: (כז) **לפנות בקר** - לעת שהבוקר פונה לבא: **לאיתנו** - לתקפו הראשון: **נסים לקראתו** - שהיו מהוממים ומטורפים ורצין לקראת המים: **וינער ה'** - כאדם שמנער את הקדירה והופך העליון למטה והתחתון למעלה, כך היו עולין ויורדין ומשתברין בים, ונתן הקב"ה בהם חיות לקבל היסורין: **וינער** - ושניק, והוא לשון טרוף בלשון ארמי והרבה יש במדרשי אגדה: (כח) **ויכסו את הרכב וגוי' לכל חיל פרעה** - כך דרך המקראות לכתוב למ"ד יתירה, כמו (להלן כג) לכל כליו תעשה נחשת, וכן (שם יט) לכל כלי המשכן בכל עבודתו, (במדבר ד לב) ויתדותם ומיתריהם לכל כליהם, ואינה אלא תיקון לשון: (ל) **וירא ישראל את מצרים מת** - שפלטן הים על שפתו, כדי שלא יאמרו ישראל כשם שאנו עולים מצד זה כך הם עולין מצד אחר רחוק ממנו וירדפו אחרינו: (לא) **את היד הגדלה** - את הגבורה הגדולה שעשתה ידו של הקב"ה. והרבה לשונות נופלין על לשון יד, וכולן לשון יד ממש הן, והמפרשו יתקן הלשון אחר ענין הדבור:

ספר ליקוטי מוהר"ן - מהדורא קמא סימן ז

לשון רבנו, זכרוננו לברכה: ואלה המשפטים אשר תשים לפניך (שמות כא): אָמְרו חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה: הַשּׁוֹ אֲשֶׁה לְאִישׁ (קדושין לה: בָּבָא קָמָא טו.). וְאִיתָא בְּמִכְלִיתָא: 'יְכוֹל יְהִי הַתְּלַמִּידִים לְוֹמְדִין וְאִינֵם מְבִינִים תְּלַמּוּד לְוֹמֵר: "אֲשֶׁר תִּשְׁמַע לְפָנֵיהֶם" עֲרַכְסָם לְפָנֵיהֶם כְּשֶׁלַּחַן עֲרוּד':

[א] דַּע, כִּי עֵקֶר הַגְּלוּת אֵינוֹ אֶלָּא בְּשִׁבִיל חֲסָרוֹן אֲמוּנָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ד): "תְּבוֹאֵי, תְּשׁוּרֵי מְרֹאֵשׁ אֲמוּנָה" (א); וְאֲמוּנָה הִיא בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (שְׁמוֹת י"ז): "וַיְהִי לְדָוִד אֲמוּנָה", וְתַרְגּוּמוֹ: 'פְּרִישׁוֹן בְּצִלוֹ'. וְזֶה בְּחִינַת נְסִים לְמַעַלְהָ מֵהַטְּבַע, כִּי הַתְּפִלָּה לְמַעַלְהָ מֵהַטְּבַע, כִּי הַטְּבַע מַחֲבִיב כּוֹ, וְהַתְּפִלָּה מְשַׁנֵּה הַטְּבַע, וְזֶה דְבַר נֶס, וְלִזֶּה צְרִיךְ אֲמוּנָה, שֶׁיִּאֱמִין שֶׁיֵּשׁ מַחֲדָשׁ וּבִיזָדוֹ לְחַדָּשׁ דְּבַר כְּרָצוֹנוֹ: וְעֵקֶר אֲמוּנָה, בְּחִינַת תְּפִלָּה, בְּחִינַת נְסִים, אֵינוֹ אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (תְּהִלִּים ל"ז): "שִׁכּוֹן אֶרֶץ וְרַעַה אֲמוּנָה". וְשֵׁם עֵקֶר עֲלִיּוֹת הַתְּפִלוֹת, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (בְּרַאשִׁית כ"ח): "וַיְהִי שֶׁעַר הַשָּׁמַיִם". וּבְשִׁבִיל זֶה, כְּשֶׁפָּגַם אֲבָרָהם "בַּמָּה אֲדַע" (שֵׁם ט"ו), וּבְזֶה פָּגַם בִּירֵשֶׁת אֶרֶץ, שֶׁהִיא בְּחִינַת אֲמוּנָה, בְּחִינַת תְּפִלָּה, הִיא גְלוּת מִצְרַיִם. וְדוֹקָא יַעֲקֹב וּבְנָיו יָרְדוּ מִצְרַיִם, כִּי הֵם בְּחִינַת שְׁנַיִם עֶשֶׂר נְסִיחוֹת הַתְּפִלָּה, וְהוֹרִיד אוֹתָם בְּגִלוּת. וּמִצְרַיִם הִיא הַפּוֹךְ הַנְּסִים, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (שְׁמוֹת י"ד): "וּמִצְרַיִם נְסִים לְקִרְאָתוֹ", שְׂאִין שֵׁם מְקוֹם הַנְּסִים, וְאִין שֵׁם מְקוֹם הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (שֵׁם ט): "וְהָיָה כִּצְאֵתִי אֶת הָעִיר אֲפָרַשׁ אֶת כְּפִי". וְכָל הַגְּלוּת מְכַנֵּים בְּשֵׁם מִצְרַיִם (ב), עַל שֵׁם שֶׁהֵם מִצְרַיִם לְיִשְׂרָאֵל. וְכִשְׁפּוֹגְמִין בְּאֲמוּנָה, בְּתְפִלָּה, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הוּא יוֹרֵד לְגִלוּת: וְזֶה שְׂאֲמָרוֹ חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה (סְנֵהֲדָרִין צו.). 'אִין מְשִׁיחַ בְּן דָּוִד בָּא, אֶלָּא עַד שֶׁתְּכַלֶּה פְרוּטָה מִן הַכִּיס'; הִינֵנו, שְׂיִכְלוּ הָאֲפִיקוֹרְסִים שְׂאִין לְהֵם אֲמוּנָה בְּנִסִּים, וּמְכַסִּים כָּל הַנְּסִים בְּדַרְךְ הַטְּבַע. כִּי עֵקֶר הַנְּסִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי (תְּעֵנִית י.). 'אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שׁוֹתָה תְּחִלָּה, וְשִׁתִּיתָה מֵהַתְּהוֹמוֹת, שֶׁהֵם לְשׁוֹן: "וְתַהֲרֵם כָּל הָעִיר" (רוֹת א), שְׁעַל דְּבַר נְסִי תְּמַהִין הָעוֹלָם. וְזֶה (תְּהִלִּים מ"ב): "תַּהוֹם אֶל תַּהוֹם קוֹרָא", כִּי יֵשׁ נִסִּין עֲלָאִין, שֶׁהוּא בְּחִינַת תַּהוֹם עֲלָאִה; וְיֵשׁ נִסִּים תְּתָאִין, שֶׁהֵם בְּחִינַת תַּהוֹמָא תְּתָאִה. וּמִלְּאָךְ שְׁכָלוֹל מִכָּל הַנְּסִים, מְשַׁנֵּי הַתְּהוֹמוֹת, דְּמִיָּא לְעִגְלָא (תְּעֵנִית כה:), שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲגוּלִים, בְּחִינַת אֲמוּנָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (תְּהִלִּים פ"ט): "וְאֲמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ"; וּפְרִיטָא שְׁפִנְתָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (שֵׁם נ"א): "אֲדַנִּי שְׁפִתֵי תִפְתַּח", וְהוּא כָּלְלוֹת הַנְּסִים: וְזֶה פְרוּשׁ: 'עַד שֶׁתְּכַלֶּה פְרוּטָה מִן הַכִּיס'; כִּי יֵשׁ בְּנֵי אָדָם הַמְכַסִּים כָּלְלוֹת הַנְּסִים, הַכָּלוּלִים בְּמִלְּאָךְ דְּפְרִיטָא שְׁפִנְתָּה, מְכַסִּים בְּדַרְךְ הַטְּבַע. וְכִשְׁתְּכַלֶּה זֹאת וְתִתְרַבֶּה אֲמוּנָה בְּעוֹלָם, אֲזִי יְבוֹא מְשִׁיחַ, כִּי עֵקֶר הַגְּאֻלָּה תְּלוּי בְּזֶה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב: "תְּבוֹאֵי, תְּשׁוּרֵי מְרֹאֵשׁ אֲמוּנָה":

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored in memory of Mr. Gerald Moskowitz z"l by his family.
לעי"נ גרשון אלטר בן יהודה וולף ז"ל

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.